

Bybrannen i 1843

Bybrannen i 1843 er en av seks kjente [Bybranner](#) i Egersund.

Den startet den 14. september kl. 14:00 i huset til privatskolelærerinne og handlerske [Anna Holbye](#). Huset hennes lå på en lang, smal eiendom som strakk seg fra [Vågen](#) til langt opp langs dagens [Skriverallmenning](#). Da den hadde rast fra seg lå 2/3 av byen i aske og hundrevis av mennesker hadde blitt husløse. Mange hadde mistet nesten alt de eide.

Tomte- og gatestruktur før brannen

Det pågikk store ombyggingsarbeider på huset til jomfru Holbye, og det var åpent og trekkfullt. På kjøkkenet sto det ei grue i dårlig forfatning. På den holdt vaskehjelpen på å varme vann til storvasken hun var i gang med ute i gårdsrommet. Det var her brannen startet. Ilden fikk fort godt tak, og spredte seg til nabohusene både i øst og vest. Det blåste frisk vind fra vest, gnistregnet drev i vinden og brannen spredte seg innover mot [Torget](#) og [kirken](#) i stor fart.

Byens redskaper for brannslukking gjorde liten nytte i det infernoet som pågikk. Folk prøvde å berge det som berges kunne. Det ble klart for alle at det beste man kunne gjøre var å forsøke å begrense katastrofen. Det ble en intens kamp, men mannskapene klarte å berge kirken ved å henge godt fuktete seil ned fra taket og således beskytte både tak og vegger. Samme strategi ble brukt på et annet hus som lå på andre siden av Torget. Lenger oppe i byen, ovenfor [Myren](#), ble brannen stoppet ved at flere hus ble revet for å lage en branngate.

Mannskapene som jobbet med slokking i området Kirken – Myren fikk uventet hjelp ved at vinden dreide mot øst og gnistregnet drev inn over de allerede nedbrente områdene. Men vinddreiningen gjorde også at brannen raskt spredte seg i retning Bradbenken. Men nå var det bare en front å kjempe på. Da flammene nærmet seg [Bradbenken](#), byens største arbeidsplass, samlet alle seg til kraftinnsats – og lyktes med å slokke brannen.

Neste dag var byen et tragisk syn. Mellom Torget og Bradbenken, omtrent ved nåværende [Strandgaten](#) 32 – 34, sto det bare nakne skorsteiner og grunnmurer igjen mens sur røyk fortsatt steg opp fra ruinene. 92 våningshus og 94 drifts- og uthusbygninger og det meste som hadde fylt dem var borte. Store deler av 1700-tallsbyen Egersund var forsvunnet.

Store oppgaver ventet i etterkant av brannen. Det meste som bysamfunnet trengte for å fungere i det daglige var borte. Nøden måtte holdes i sjakk, og byen måtte bygges opp igjen. Noe av det første som skjedde, var at bystyret opprettet en velferdskomite under ledelse av sorenskriver [Christian Feyer](#) som skulle lindre nøden og avhjelpe tap.

Komiteen fikk umiddelbar hjelp. Bøndene rundt byen åpnet spiskammerne og hjalp til med mat de første dagene. Etter noen dager begynte det også å strømme til hjelp utenfra. Både private firma,

innbyggere i andre byer og bønder i andre kommuner sendte store mengder matvarer. Flere byer på kyststrekningen Stavanger – Kristiansand sendte både ved og materialer og det ble også arrangert pengeinnsamlinger i by og bygd.

Velferdskomiteen fordelte gavene. Ut over vinteren ble de nyttet til å skaffe mat, brensel og tak over hodet for de trengende. Noe ble holdt tilbake i tilfelle det skulle bli nødvendig å innrede en sykestue. Andre gode tiltak kom også i god gjenge etter hvert.

For at den brannherjede del av byen skulle kunne gjenoppbygges på den mest hensiktsmessige måte ble det utarbeidet et forslag til reguleringsplan for brannområdet, Plan til Regulering af Gader og Tomter i den i 1843 afbrændte Deel af Egersund, [Reguleringsplan 1843](#). Et planforslag ble lagt fram 25. oktober. Planen ble godkjent av bystyret 23. desember. Da hadde gjenreisingsarbeidet allerede startet med utgangspunkt i planforslaget.¹⁾

¹⁾

Kilder: Per Einar Lædre: Reguleringsplaner for Egersund sentrum gjennom 150 år. Dalane Folkemuseums årbok nr. 10, s. 5 f; Egil Harald Grude: Egersund byhistorie, B1, s. 224 f, 235 f.

 Egersund byhistoriske leksikon
<https://www.dalanefolkemuseum.no/leksikon/>
PDF produsert 21.01.2021 16:44.
Artikkelen kan brukes fritt mot kreditering.

Produsert med støtte fra:
Dalane Folkemuseum
Museumsveien 20, 4373 Egersund
<https://dalanefolkemuseum.no>